

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD

YÖNETİM KURULU ÜYESİ

HALUK DİNÇER'İN

“TÜRKİYE’NİN ÜRETİM VE DIŞ TİCARET

YAPISINDA DÖNÜŞÜM”

SEMİNERİ AÇILIŞ KONUŞMASI

28 Şubat 2008

The Marmara Oteli, İstanbul

TÜSİAD AVRUPA İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU (BUSINESSEUROPE) ÜYESİDİR

İstanbul: Meşrutiyet Cad. No: 46 Tepebaşı 34420 İstanbul –Türkiye
Ankara: İnan Cad. No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara- Türkiye
Brüksel: 13. Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C.: 1250 24th Street, N.W., Suite Nr. 300, Washington D.C.20037-USA
Berlin: Märkisches Ufer, 28 Berlin 10179 Germany
Paris: 33, Rue de Galilée 75116 Paris France

Tel: +90 (212) 249 19 29
Tel: +90 (312) 468 10 11
Tel: +32 (2) 736 40 47
Tel: +1(202) 776 77 70
Tel: +49 (30) 288 786 300
Tel: +33 (1) 44 43 55 35

Faks: +90 212 249 13 50
Faks: +90 (312) 428 86 76
Faks: +32 (2) 736 3993
Faks: +1 (202) 776 77 71
Faks: +49(30) 288 786 399
Faks: +33 (1) 44 43 55 46

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad.us
e-mail: berlinoffice@tusiad.org
e-mail: parisoffice@tusiad.org

www.tusiad.org

Sayın Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. “Türkiye’nin Üretim ve Dış Ticaret Yapısında Dönüşüm” isimli seminerimize hoş geldiniz.

Bildiğiniz gibi, TÜSİAD olarak 2004-2007 döneminde “Türkiye Ekonomisi için Sürdürülebilir Büyüme Stratejileri” projesi kapsamında 8 araştırma raporunu sizlerle paylaştık ve birçok seminer düzenledik. Bu rapor ve seminerlerle, Türkiye ekonomisinin sürdürülebilir büyüme yolunda ilerlemesi için çözüm bekleyen konulara dikkat çekmeye çalıştık.

2008 yılında ise, Türkiye ekonomisinin son altı yıldır gösterdiği dönüşüm ve küresel piyasalarla artan etkileşimi çerçevesinde, TCMB ortaklığında yeni bir proje başlatmış bulunuyoruz. “Küresel Ekonomiye Entegrasyon Sürecinde Büyüme” başlıklı bu proje kapsamında tamamlanan ilk çalışmamızı, bugün burada sizlere tanıtmaktan mutluluk duyuyoruz.

Değerli Konuklar,

Ticari ve finansal küresel entegrasyonda geline nokta, bir yandan yaşanan uluslararası krizlerin sıklığını ve bulaşıcılığını artırırken, diğer yandan üretim süreçlerini değiştiren önemli bir dönüşüm başlatmıştır.

Firmalar, pazar çeşitliliğini artırmaya yönelmiş, rekabet ülke çapından uluslararası boyuta taşınmıştır. Uluslararası rekabet içinde çalışan firmalar lojistik, iletişim ve pazarlama gibi birçok konuda belli standartları yakalamanın yanı sıra sınırlı kâr marjları içinde çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu şartlarla karşı karşıya olan çoğu firma için üretim süreci ülke sınırlarından dünya sınırlarına doğru genişlemektedir.

Ülkemizin üretim ve ticaret yapısında da, 1996 yılında Gümrük Birliği’nin yürürlüğe girmesi ve sonrasında ulusal ve uluslararası düzeyde meydana gelen gelişmeler, başta dış ticaret olmak üzere ekonominin çeşitli alanlarında önemli dönüşümlere yol açmıştır.

Özellikle 2001 kriziyle birlikte Türk lirasının değer kaybetmesi ve yurtiçi talepte yaşanan daralma, firmaları dış piyasalara yönlendirmiştir. Bu durum ihracata yeni bir ivme kazandırırken, ihracatın bileşiminde de değişikliğe yol açmış ve motorlu kara taşıtları, makina ve teçhizat imalatı, haberleşme araçları, radyo ve TV imalatı gibi genellikle yatırım malı üreten sektörlerin ihracat içindeki payında artış gerçekleşmiştir.

Yine 1996-2007 döneminde, enerji fiyatlarındaki yükseliş ve Gümrük Birliğinin etkisiyle yaşanan dikkat çekici diğer bir gelişme toplam ithalat ve imalat sanayi ithalatında yaşanan hızlı yükseliş trendi olmuştur. Özellikle son yıllarda, üretim kompozisyonunun ithal girdi kullanımının yüksek olduğu sektörler lehine değişmesi ve Türk lirasının değerlenmesi nedeniyle imalat sanayinde ithalata bağımlılık belirginleşmiştir.

Ancak, ithalattaki artışı sadece enerji fiyatlarındaki artışa veya Türk lirasının değerlenmesine bağlamak doğru değildir. Yazarlarımızın da raporda dikkat çektiği gibi, başta Çin ve Asya ülkeleri olmak üzere, üretim üslerine dönüşen gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisine artan ölçüde entegre olmaya başlaması, küresel ekonomik dengelerde önemli değişiklikler yaratmaktadır. Bu ülkelerin sunduğu “düşük maliyet” avantajları, üretim merkezleri olarak cazibelerini artırırken, düşük maliyet avantajıyla oluşan düşük fiyatlar, küresel enflasyon baskılarını azaltmakta ve dünya ekonomisinin büyümesine önemli katkı sağlamaktadır.

Ne yazık ki “düşük maliyet” gibi aynı nedenlerden dolayı, ülkemizin de içinde bulunduğu birçok ülkede yerli firmalar bir süre sonra rekabet avantajlarını kaybetmeye başlamakta ve yurtiçinden tedarik edilen üretim malları yurtdışı mallarla ikame edilmeye başlanmaktadır. Örneğin, 2000 yılında ülkemizin en çok ithalat yaptığı ülkeler arasında Çin, 15. sıradayken, 2007 yılı itibariyle 3. sıraya yükselmiştir. Aynı ülke ile olan dış ticaret açığımız 2000 yılında 1.3 milyar dolar iken 2007 yılında 13.2 milyar dolara çıkmıştır.

Bu durum, rekabet avantajlarını kaybetmemeleri için, firmaları; operasyonel faaliyetlerini geliştirme, AR-GE faaliyetlerini artırma ve risk yönetimini iyileştirme gibi unsurları içeren hızlı bir kurumsallaşma sürecine girmeye zorlamaktadır.

Yine, ithalatın hızla artmasına sebep olan diğer bir uluslararası eğilim, endüstri-içi ticaretin artmasıdır. “Endüstri-içi ticaret”, belirli bir sektörde birbirinden farklılaştırılmış yapıdaki ürünlerin eş zamanlı olarak ihraç ve ithal edilmesiyle ülkeler arasında karşılıklı olarak iki yönlü ticaretin ortaya çıkmasıdır. Dünya genelinde, ülkeler aynı sektörde artan ölçüde hem ihracat hem de ithalat yapmakta ve endüstri-içi ticaret yaygınlaşmaktadır.

Üretimin küreselleşmesi, standart ürünlerde görülen piyasa doygunluğu, tüketici talebinin giderek farklılaşması, yabancı sermaye yatırımlarının artması ve esnek üretim modellerinin getirdiği değişimlerle birlikte endüstri-içi ticaretin de giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Ülkemizde de, özellikle 2001 yılı sonrasında; otomobil, elektrikli makina-teçhizat ve elektronik ürünler gibi ihracat artışı da belirginleşen sektörlerde, endüstri-içi ticaretin yoğunlaştığı görülmektedir.

Değerli konuklar,

Aslında saydığımız bu eğilimlerin çoğu ülkemize özel olmayan ve küresel çapta ortaya çıkan değişimlerdir. Bu nedenle, son yıllarda artan ithalat bağımlılığı sadece ülkemize has bir durum değildir. Dünya çapında da üretim için yapılan ithalat oranında bir artış görüldüğü söylenebilir.

Ancak, aynı eğilimlerin etkisiyle ülkemizde imalat sanayinde önemli ölçekte bir dış ticaret hacmi yaratılmasına rağmen, bu ticaret hacminin katma değer ve istihdam üzerindeki yansımalarının kısıtlı olduğu görülmektedir.

Bu durum özellikle 2007 yılında daha belirgin bir hal almaya başlamıştır. 2007 yılının ikinci yarısında yeniden ivme kazanan ithalata ve istikrarlı artışını koruyan ihracata rağmen, imalat sanayinde verimlilik artışının yavaşladığı ve istihdam artışının negatife döndüğü görülmektedir.

2002-2006 döneminde imalat sanayinde % 7.2 olan yıllık ortalama verimlilik artışı, 2007 yılının üçüncü çeyreğinde % 1.9'a gerilemiştir. Yine aynı çeyrekte, imalat sanayinde istihdam bir önceki yılın aynı dönemine göre 54 bin kişi azalmıştır.

Dış ticaret hacmimizde yaşanan bu belirgin artışa rağmen katma değer ve istihdam yaratma kapasitesinin sınırlı kalması, bazı yeni politika açılımlarının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öncelikle, ülkemizin rekabet gücünü artırmak için gerek kamu bazında gerek işletme bazında kurumsal kültürün yaygınlaşmasını sağlamamız gerekmektedir. Bu atılımı yapmak için ise kayıtdışı ekonominin küçültülmesi şarttır. Ülkemizde kayıtdışı ekonominin yaygınlığı kurumsallaşma önüne set çekmekte ve bu da küreselleşmenin avantajlarından yeteri kadar yararlanamamıza sebep olmaktadır. Serbest pazar ekonomisinin şartlarına ayak uyduramayan ve gittikçe artan rekabetçi düzen içinde hayatta kalmak için verimliliklerini yeterli ölçüde artıramayan firmalar kısmen veya

tamamen kayıtdışına geçme yolunu seçmektedirler. Bu durumu önlemek için, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelere rekabet gücünü artırıcı yollar gösterilmeli ve destek verilmelidir.

Diğer yandan, verimlilik ve istihdam yaratma kapasitesinde son dönemde görülen tıkanıklıklar, sektörlerimizin rekabet güçlerini yükseltecek, ihracat kapasitemizi artıracak ve istihdam yaratacak bir sanayi stratejisine ihtiyaç duyduğumuza işaret etmektedir. Sanayi stratejisi tartışmasının terimleri ve koşulları çok net belirlenmiş bir zemine taşınması gerekmektedir. Tüm sektörlerde katma değer ve istihdam yaratmanın hızlandırılması ve böylece ekonomideki yapısal dönüşüm sürecinin önünün açılması amacıyla, ne gibi stratejilerin uygulamaya konulacağı belirlenmelidir. Aksi halde Türkiye, büyüme performansını sürdürmekte zorlanacaktır.

Türkiye'nin büyüme hedeflerine ulaşabilmesi ve rekabet gücünü artırabilmesi için özel sektörün katma değeri yüksek sektörlere yatırım yapması gerekmektedir. Bu hususta en önemli unsur sanayi politikasının önceliklerinin belirlenmesi olacaktır. Önemli olan dönemin kısıtlarını iyi teşhis edebilmek, onların üzerine gitmektir. Örneğin bu dönemde en önemli sorunlardan bir tanesi şirketlerin büyümesi önündeki engellerdir. Yani öncelik verimli şirketlerin neden büyümemekte olduğuna dair teşhislerde bulunabilmek; bu faizlerden mi, istihdam düzenlemelerinden mi, karlılığın yeteri kadar olmamasından mı kaynaklanıyor, bunları iyi teşhis etmek gerekmektedir.

Bizim görüşümüz verimlilik artışlarının kısıtlı kalmasındaki en önemli engellerden bir tanesinin AR-GE teşvikleri sorunu olduğudur. AB ülkeleri 2002 senesinde Madrid'de bir deklarasyona imza atarak milli gelirin % 3'ünü AR-GE'ye ayıracaklarını taahhüt etti. Türkiye de şu anda % 0.7 olan bu oranın 2010 senesinde % 2'ye çıkarılacağını taahhüt etti. AR-GE faaliyetlerinin desteklenmesi hakkında kanununun bu hedefin yerine getirilmesine imkan sağlayacağını umuyorum.

Dış ticaret açığı problemimizi hafifletecek ve rekabet gücümüzü artıracak bir diğer adım ise enerjide arz güvenliğimizin sağlanması olacaktır. Ne yazık ki, ulusal ve uluslararası projeksiyonlara göre, ülkemizde enerji arzı en geç 2009 yılı itibarı ile enerji talebini karşılayamayacak hale gelecektir. Bu sene itibarı ile başta sanayi olmak üzere, elektrik enerjisi temininde sorunların baş göstermesi beklenmektedir. Bu çerçevede, 2020 yılına kadar elektrik sektöründe 100 milyar dolar civarında bir yatırım ihtiyacı öngörülmektedir.

Gelecek 25 yıl içerisinde dünya enerji tüketiminin % 50'nin üzerinde artacağı tahmin ediliyor. Bu tahmin, sürdürülebilir, rekabetçi ve güvenilir enerjinin sağlanmasını, tüm ülkeler için çok önemli kılıyor. Bu çerçevede, Türkiye'nin çok boyutlu bir enerji politikasına sahip olmasını gerektirmektedir. Bu politika, enerji kaynaklarını çeşitlendirmeyi, enerji sektöründeki liberalizasyon sürecini hızlandırmayı ve kamu-özel sektör diyalogunu güçlendirmeyi içermelidir.

Değerli konuklar,

Tüm bu açılımlar; ülkemizin dış ticaret ve üretim yapısında olumlu bir dönüşüm başlatacak, firmalarımızın rekabet gücünü artıracak ve küresel ekonomiye entegrasyonumuzu kolaylaştırarak bunun getirdiği olanaklardan daha fazla faydalanmamızı sağlayacaktır.

Sözlerime son verirken, bugün burada bizlere konuyla ilgili daha detaylı bilgiler sunacak yazarlarımıza ve değerlendirmelerini paylaşmak üzere panelimize katılmayı kabul eden konuşmacılarımıza bir kez daha teşekkür etmek istiyorum.